

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вчена рада

Протокол № 1 від 08.08.2024

Голова вченої ради

О. В. Яковлева

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

ВАРІАТИВНА ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА

СИЛАБУС

для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 051 "Економіка"

за освітньою програмою

"Економіка"

О.Ю.Юрченко, 2024 рік
yurchenko@kibit.edu.ua

СХВАЛЕНО

Кафедра економіки та підприємництва

Протокол № 1 від 30.09.2024

Зав. каф.

 Т.І. Пішеніна

Київ 2024

Силабус вибіркової освітньої компоненти «Ризик-менеджмент» для студентів освітньої програми «Економіка» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальностями 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні і поведінкові науки.

Розробник: О.Ю. Юрченко, к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Київського інституту бізнесу та технологій

Силабус затверджений на засіданні кафедри економіки та підприємництва

Протокол № 1 від «30» 08 2024 року

Завідувач кафедри Т.І. Пішеніна

© О.Ю. Юрченко, 2024 рік,
© КІБІТ, 2024 рік

1. Анотація курсу

Місце освітньої компоненти «Ризик-менеджмент» в програмі навчання: дисципліна входить до варіативної частини (за вибором студентів).

Засоби оцінювання – підсумковий залік, який проводиться у формі виконання тестових завдань, теоретичних питань.

Форма навчання	Семестр	Кредити ECTS	Години	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	CPC	Залік
Денна	2	4	120	16	20	84	2
Заочна	2	4	120	6	6	108	2

Мова навчання: українська.

Пререквізити – Макроекономіка, Мікроекономіка, Менеджмент, Теорія ймовірностей та математична статистика.

Пост реквізити – Проектний менеджмент, науково-дослідне стажування, підготовка кваліфікаційної роботи та її захист.

2. Мета курсу

Предметом дисципліни є: теоретико-методологічні та методичні положення, також практичні питання використання методів та алгоритмів управління ризиками в організаціях.

Метою викладання навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є формування у здобувачів вищої освіти, майбутніх менеджерів, знань щодо сучасних методів та алгоритмів застосування ризик-менеджменту в організації, а також практичних навичок оцінювання та нейтралізації ризиків.

Метою лекційних занять за дисципліною «Ризик-менеджмент» є забезпечення достатнього рівня теоретичних знань, необхідних для розуміння принципів застосування методів управління ризиками організації.

Метою практичних занять за дисципліною є закріплення теоретичних знань та набуття практичних навичок аналізу, оцінки та застосування алгоритмів управління ризиками.

Метою самостійної роботи за дисципліною є систематизація і закріплення отриманих теоретичних знань і практичних навичок; формування вмінь використовувати нормативну і спеціальну літературу; розвиток пізнавальних здібностей.

Завдання дисципліни

- ознайомлення із сутністю ризиків та принципами ризик-менеджменту в організації;
- оволодіння теоретичними основами кількісного та якісного оцінювання ризиків, їх нейтралізації;
- опанування методами управління ризиками в організації;
- визначення результативних напрямів і шляхів зниження рівня ризиків; набуття практичних навичок застосування сучасних алгоритмів управління ризиками організації.

При вивченні дисципліни «Ризик-менеджмент» здобувачі вищої освіти набувають такі компетентності (здатність):

ІК1 – Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

ЗК2 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6 – Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК8 – Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК3 – Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4 – Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження:

СК7 – Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання;

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН04. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН08 – Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН11 – Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН13 – Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

Програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» складається з **8 тем.**

3. План лекційних та семінарських занять та завдання до СРС

Основні підручники/посібники цього курсу:

1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008, 316с.
2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємництві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с.
3. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012, 446 с.
4. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.
5. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. 200 с.
6. Управління економічними ризиками підприємств: навч.посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.

Тема заняття (питання на лекцію)	Питання на семінарські заняття	Література
Тема 1. Сутність та характеристики ризику. 1. Предмет і завдання курсу. 2. Основні поняття та визначення. 3. Сутність економічного ризику. Класифікація ризиків. 4. Функції та джерела ризику.	1. Сутність теорії ризиків. 2. Як Ви сформулюйте поняття ризиків. 3. Які існують види ризиків. 4. Що таке страховий ризик і страховий випадок. 5. Світова інформаційна база ризиків. 6. Досвід зарубіжних країн у сфері управління професійними ризиками.	1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008, 316с. 2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємництві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с.
Тема 2. Невизначеність та ризик. 1. Сутність понять «невизначеність» та «ймовірність». Види ймовірності. 2. Показники рівня економічного ризику. 3. Невизначеність у бухгалтерському обліку. 4. Види втрат в умовах невизначеності і ризику. 5. Зони ризику.	1. Назвіть причини невизначеності та їх ієрархія. 2. Урахування невизначеності при аналізі економічних ризиків? 3. Які види витрат існують в умовах невизначеності та ризику? 4. Які існують області економічного ризику? 5. Які основні риси зони допустимого ризику? 6. Які характерні ознаки критичного ризику?	1. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012, 446 с. 2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.

<p>Тема 3. Якісний аналіз економічних ризиків.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність якісного аналізу ризику. 2. Методи якісного оцінювання ризиків. 3. Ризикотвірні чинники. 4. Теорія корисності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яка процедура аналізу проектних ризиків та ризик-проектні підходи? 2. Інструменти та методи ризик-аналізу та метод SWOT-аналізу в оцінюванні ризиків. 3. Ідентифікація ризиків. 4. Діаграма Ісікави та метод прямої інспекції 5. Оцінювання вірогідності розвитку ідентифікованого ризику? 6. Методи стохастичного програмування. 7. Метод аналогів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008. 316с. 2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с. 3. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012. 446 с.
<p>Тема 4. Засади кількісного оцінювання ризику.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика кількісних методів оцінювання ризику. 2. Статистичний метод. 3. Метод експертної оцінки. 4. Аналіз чутливості. 5. Дерево подій. 6. Методи визначення ймовірностей. 	<ol style="list-style-type: none"> 7. 1. Які існують математичні засади кількісного оцінювання ризику? 8. 2. Які існують статистичні засади кількісного оцінювання ризику? 9. 3. Які існують ймовірнісні засади кількісного оцінювання ризику? 10. 4. Назвіть аналітичні засади кількісного оцінювання ризику? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012, 446 с. 2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с. 3. Управління економічними ризиками підприємств: навч. посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.
<p>Тема 5. Спеціальні методи оцінювання ризиків.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінювання фінансового ризику. 2. Оцінювання операційного ризику. 3. Метод аналізу доцільності витрат. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Як аналізувати паразитні впливи (SA) і аналізування паразитних схем (SCA)? 3. Як аналізувати паразитні схеми (SCA)? 4. Що таке марковське аналізування? 5. Наведіть приклади діаграми Маркова для стану системи. 6. Імітаційне моделювання методом Монте-Карло. 7. Байєсівська статистика та мережі Байєса. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с. 2. Управління економічними ризиками підприємств: навч. посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.
<p>Тема 6. Нейтралізація ризиків: основні методи та алгоритми.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні заходи мінімізації ризику. 2. Організаційні методи зниження ризику. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте термін «нейтралізація ризиків». 2. Що таке утримання ризику (у поєднанні з внутрішнім страхуванням)? 3. Що таке уникнення ризику? 4. Що таке передача ризику? 5. Назвіть засоби мінімізації ризику. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008, 316с. 2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та

<p>3. Економічні методи зниження ризику.</p> <p>4. Самострахування та страхування.</p> <p>5. Лімітування.</p> <p>6. Диверсифікація.</p> <p>7. Хеджування.</p> <p>8. Передача ризику та розподіл ризику.</p>	<p>6. Які існують алгоритми нейтралізації ризиків?</p>	<p>підприємстві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с.</p> <p>3. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.</p>
<p>Тема 7. Управління ризиками</p> <p>1. Принципи управління ризиками.</p> <p>2. Сутність і зміст управління ризиками.</p> <p>3. Система ризик-менеджменту.</p> <p>4. Алгоритми ризик-менеджменту.</p> <p>5. Стратегія управління ризиком.</p> <p>6. Критерії прийняття рішень в умовах ризику.</p>	<p>1. Назвіть послідовність етапів розробки та прийняття схеми управління ризиками в системі організаційного ризик-менеджменту?</p> <p>2. Які основні характеристики змісту існуючої (базової) та бажаної (перспективної) парадигм управління ризиками?</p> <p>3. Назвіть етапи аналізу досвіду управління ризиками в найбільш конкурентоспроможних компаніях (оцінювання ефективності функціонування системи ризик-менеджменту; з'ясування місця та ролі ризиків серед об'єктів управлінського впливу; визначення умов ефективного управління організацією тощо)?</p> <p>4. Оцініть існуючі ризики на кожному з управлінських рівнів організаційної ієрархії.</p> <p>5. З'ясуйте можливості та доцільності адміністрування ризиків.</p>	<p>1. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.</p> <p>2. Управління економічними ризиками підприємств: навч. посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.</p>
<p>Тема 8. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту в організації</p> <p>1. Відповідальність менеджменту організації за якість управління ризиками</p> <p>2. Ризик-менеджмент: дев'ять основних етапів діяльності</p> <p>3. Культура ризик-менеджменту</p>	<p>1. Яка послідовність процедур ризик-менеджменту?</p> <p>2. Як Ви усвідомили необхідності існування системи ризик-менеджменту?</p> <p>3. Розробка, узгодження та затвердження моделі (системи) управління ризиками.</p> <p>4. Забезпечення сприйняття цілей ризик-менеджменту на рівні керівництва організації.</p> <p>5. Визначте стратегії та тактики поведінки суб'єктів ризик-менеджменту.</p> <p>6. Який існує розподіл обов'язків між суб'єктами ризик-менеджменту та встановлення відповідальності?</p> <p>7. Моніторинг процесів та результатів ризик-менеджменту.</p> <p>8. Складання штатного розкладу системи ризик-менеджменту та персоналізація її суб'єктів.</p>	<p>1. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. 200 с.</p> <p>2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.</p> <p>3. Управління економічними ризиками підприємств: навч. посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.</p>

Залік (підсумковий контроль)		
-------------------------------------	--	--

Практичні завдання для СРС заочної форми

Тема	Практичні завдання	Література
<p>Тема 1. Сутність та характеристики ризику.</p> <p>1. Предмет і завдання курсу.</p> <p>2. Основні поняття та визначення.</p> <p>3. Сутність економічного ризику.</p> <p>4. Функції та джерела ризику.</p>	<p>1. Розкрийте зміст зміни акцентів у тлумаченні категорії ризику в залежності від етапів розвитку людини (еволюція змісту категорії ризику).</p> <p>2. Визначте основні функції ризику та розкрийте їх зміст. Визначте основні фактори ризику та дайте їх стислу характеристику.</p> <p>3. Назвіть ті з основних факторів, які характеризують стан небезпеки та невизначеності (під час відповіді наведіть порівняння небезпеки та невизначеності у межах конкретного прикладу).</p> <p>4. Надайте порівняльну характеристику змісту старої та нової парадигм ризик-менеджменту (під час відповіді наведіть приклади використання суб'єктами управління ризиками принципів старої та нової парадигм ризик-менеджменту).</p> <p>5. Сформулюйте зміст категорії невизначеності. У межах конкретного прикладу поясніть основні причини виникнення невизначеності.</p> <p>6. Поясніть принципову відмінність між ризиковою ситуацією та ситуацією з великим рівнем невизначеності. Поясніть, до яких саме наслідків може привести ця ситуація.</p>	<p>1. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012, 446 с.</p> <p>2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188 с.</p> <p>3. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. 200 с.</p>
<p>Тема 2. Невизначеність та ризик.</p> <p>1. Сутність «невизначеність» та «ймовірність».</p> <p>2. Показники економічного ризику.</p> <p>3. Види ймовірності.</p> <p>4. Причини невизначеності та їх ієрархія.</p> <p>5. Невизначеність бухгалтерському обліку.</p> <p>6. Види втрат в умовах невизначеності і ризику.</p> <p>7. Зони ризику.</p>	<p>1. Наведіть приклади економічних рішень, обтяжених ризиком.</p> <p>2. Поясніть природу «невизначеності» та «ймовірності» економічного ризику.</p> <p>3. Проаналізуйте систему постулатів стосовно ризику як економічної категорії. Наведіть відповідні приклади.</p> <p>4. Дайте визначення економічного ризику. Поясніть його сутність.</p> <p>5. Поясніть основні причини виникнення економічного ризику.</p> <p>6. Чи всі комерційні ризики є фінансовими?</p> <p>7. Фінансові ризики – це спекулятивні ризики?</p> <p>8. Чи має залежність величина ступеня ризику від невизначеності підприємницької діяльності?</p> <p>9. Венчурний капітал – це різноманіття портфельних інвестицій?</p> <p>10. Венчурні інвестиції мають мінімальний ступінь ризику?</p>	<p>1. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.</p> <p>2. Управління економічними ризиками підприємств: навч.посіб. / О.В. Балуська, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.</p>

Тема 3.**Якісний аналіз економічних ризиків.**

1. Сутність якісного аналізу ризику.
2. Методи оцінювання ризиків.
3. Ризикотвірні чинники.
4. Теорія корисності.

1. Розкрийте зміст аналізу проектних ризиків (під час формулювання відповіді зверніть увагу на методи якісного та кількісного оцінювання).

2. Надайте класифікацію інструментів управління проектами та розкрийте зміст таких напрямів впливу на ризик, як зниження, збереження та передача (під час формулювання відповіді використовуйте приклади з практики функціонування системи ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).

3. Порівняльна характеристика методів кількісної та якісної оцінки економічного ризику.

4. Розкрийте зміст інструментарію поглинання ризиків (під час формулювання відповіді наведіть конкретний приклад використання суб'єктом ризик-менеджменту інструментарію поглинання ризиків).

5. Дайте характеристику основним інструментам управління проектами ризиками. Класифікуйте інструменти управління ризиками в залежності від етапу (фази) реалізації проекту.

1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008. 316с.

2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с.

3. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012. 446 с.

Тема 4.**Засади кількісного оцінювання ризику.**

1. Загальна характеристика кількісних методів оцінювання ризику.
2. Статистичний метод.
3. Метод експертної оцінки.
4. Аналіз чутливості.
5. Дерево подій.
6. Методи визначення ймовірностей.

1. Назвіть три обов'язкових етапи організації мозкового штурму.

2. Практичне використання статистичного методу.

3. Правила використання «дерева подій».

4. Завдання. Підприємство «Отар» - невеликий виробник різних продуктів із сиру. Один із продуктів - сирна паста - поставляється в країні ближнього зарубіжжя. Генеральний директор повинен вирішити, скільки ящиків сирної пасту слід виробляти протягом місяця. Ймовірності того, що попит на сирну пасту протягом місяця буде 6, 7, 8 чи 9 ящиків, рівні відповідно 0,1; 0,3; 0,5; 0,1. Витрати на виробництво одного ящика дорівнюють 45 дол. Компанія продає кожен ящик за ціною 95 дол. Якщо ящик із сирною пастою не продається протягом місяця, то вона псується і компанія не отримує доходу. Скільки ящиків треба робити протягом місяця?

5. Завдання. Припустимо, що при просуванні нового товару захід А з 200 випадків давав прибуток 20 тис.грн. з кожної одиниці товару в 90 випадках (ймовірність $90:200 = 0,45$), прибуток 25 тис.грн. у 60 випадках (ймовірність $60:200 = 0,30$) і прибуток 30 тис.грн. у 50 випадках (ймовірність $50:200 = 0,25$). Середнє очікуване значення прибутку складе:
 $20,0 \cdot 0,45 + 25,0 \cdot 0,30 + 30 \cdot 0,25 = 24$ (тис.грн.)

1. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.

2. Управління економічними ризиками підприємств: навч. посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.

3. Ризик-менеджмент. URL: <https://studfile.net/preview/9733011/page:1>

Здійснення заходу Б з 200 випадків давало прибуток 19 тис.грн. у 85 випадках, прибуток 24 тис.грн. у 60 випадках, 31 тис.грн. у 50 випадках. При заході Б середній очікуваний прибуток становитиме:
 $19,0 \cdot (85:200) + 24,0 \cdot (60:200) + 31,0 \cdot (50:200) = 23,0$ (тис.грн)

Порівнюючи величини очікуваного прибутку при вкладенні капіталу в заходи А і Б, можна зробити висновок про те, що величина одержуваного прибутку при заході А коливається від 20, до 30,0 тис.грн., середня величина складає 24 тис. грн.; у заході Б величина одержуваного прибутку коливається від 19,0 до 31, 0 тис.грн і середня величина дорівнює 23,0 тис.грн.

Однак для прийняття рішення необхідно так само виміряти коливання показників, тобто визначити міру мінливості можливого результату.

Тема 5. Спеціальні методи оцінювання ризиків.

1. Оцінювання фінансового ризику.
2. Оцінювання операційного ризику.
3. Метод аналізу доцільності витрат.

1. Дайте характеристику змісту напрямів диверсифікації ризиків. Розкрийте зміст таких методів управління ризиками як: ухилення, локалізація, дисипація, компенсація (під час формулювання відповіді використовуйте приклади з практики функціонування системи ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).
1. Андрійчук Я.І., Баулер Л. Менеджмент: прийняття рішень та ризик. Київ: КНЕУ, 2008. 316с.
2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві. Київ: КНЕУ, 2014, 480 с.
2. Ідентифікуйте основні проблеми які виникають під час оцінювання підприємств. Які методи використовуються для аналізу ризиків проекту та оцінювання його стійкості?
3. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012. 446 с.
3. Дайте загальну характеристику методів аналізу проектних ризиків (під час формулювання відповіді зверніть увагу на потенціали методів експертного оцінювання, SWOT-аналізу, рози (зірки) та спіралі ризиків, консервативного прогнозування, ставки відсотка з урахуванням ризиків, критичних значень).
4. Розкрийте потенціали основних джерел отримання інформації про існуючі та можливі ризики (під час формулювання відповіді використовуйте досвід функціонування системи ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).
5. Надайте характеристику змісту та потенціалу використання метода експертних оцінок (під час формулювання відповіді зверніть увагу на розділи листа опитування та алгоритм процедури експертного оцінювання).
6. Розкрийте зміст та структуру SWOT-аналізу та методу Дельфі, а також визначте їх потенціали для підвищення ефективності функціонування системи ризик-менеджменту. Порівняйте потенціали

методу проектів-аналогів, методу «риб'ячий кістяк» та методу «дерево проблем».

7. Розкрийте зміст та структуру методу прямої інспекції, методу побудови дерева подій та методу «події-наслідки», а також визначте їх потенціали для підвищення ефективності системи ризик-менеджменту.

Тема 6. Нейтралізація ризиків: основні методи та алгоритми.

1. Основні заходи мінімізації ризику.
2. Організаційні методи зниження ризику.
3. Економічні методи зниження ризику.
4. Самострахування страхування.
5. Лімітування.
6. Диверсифікація.
7. Хеджування.
8. Передача ризику.
9. Розподіл ризику.

1. Розкрийте послідовність та зміст процедур ризик-менеджменту в контексті стандарту AS/NZS Risk Management Standard 4360:1999.

2. Розкрийте зміст процедури встановлення контексту ризику та процедури виявлення факторів ризику (під час формулювання відповіді наведіть приклад виконання процедур встановлення контексту ризику та виявлення факторів ризику у межах системи ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).

3. Визначте компетенцію експертного інтерв'ю та аналізу документів в контексті процедур формування інформаційної бази ризик-менеджменту.

4. Дайте характеристику методам одержання інформації в системі ризик-менеджменту.

4. Розкрийте потенціали методу класифікації збитків для основних процедур ризик-менеджменту. Дайте характеристику змісту управлінських рішень в залежності від типу та характеристики ризиків.

5. Розкрийте зміст та визначте особливості використання методів: уникнення ризику; прийняття ризику на себе; запобігання збиткам; зменшення розміру збитків; страхування; самострахування (під час формулювання відповіді наведіть приклади виконання вище наведених методів у межах практики ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).

1. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. /А.О.

Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. 200 с.

2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.

3. Управління економічними ризиками підприємств: навч.посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.

Тема 7. Управління ризиками

1. Принципи управління ризиками.
2. Сутність і зміст управління ризиками.
3. Система ризик-менеджменту.
4. Алгоритми ризик-менеджменту.

1. Сформулюйте підходи до формування структури підрозділу ризик-менеджменту в організації (під час відповіді визначте суб'єктивні методи ризик-менеджменту та сформулюйте їх функціональні повноваження).

2. Визначте обов'язки ризик-менеджменту на прикладі зарубіжної компанії (під час відповіді порівняйте обов'язки ризик-менеджменту у зарубіжній компанії з відповідними обов'язками тієї організації, у справах якої ви обізнані).

1. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.

2. Управління економічними ризиками підприємств: навч.посіб. / О.В. Балуєва, І.В. Моргачов, О.В. Корнілова. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 288 с.

5. Стратегія управління ризиком. 3. Які різновиди документації з ризик-менеджменту ви знаєте? Дайте загальну характеристику змісту окремих документів з ризик-менеджменту.
6. Критерії прийняття рішень в умовах ризику.

4. Дайте загальну характеристику змісту: декларації з ризик-менеджменту; настанови з ризик-менеджменту; програми управління ризиками та її структури.

5. Розкрийте зміст ризик-менеджменту як різновиду професійної діяльності. Сформулюйте зміст ризик-менеджменту в контексті вузького та широкого підходів до його тлумачення.

6. Визначте основні принципи управління проектними ризиками та дайте характеристику їх змісту 7. Розкрийте зміст основних етапів управління ризиками (під час відповіді дайте характеристику змісту та послідовності виконання етапів).

8. Розкрийте зміст діяльності з управління ризиками, а також визначте типові повноваження ризик-менеджера. Розкрийте зміст та основні принципи управління ризиками?

Тема 8. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту в організації

1. Відповідальність менеджменту організації за якість управління ризиками
2. Ризик-менеджмент: дев'ять основних етапів діяльності
3. Культура ризик-менеджменту

1. Ідентифікуйте суб'єктів управління ризиками та визначте їх компетенцію щодо основних заходів ризик-менеджменту.

2. Дайте загальну характеристику елементів системи ризик-менеджменту (використовуйте приклади з практики функціонування системи ризик менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).

3. Розкрийте зміст та послідовність етапів розробки та прийняття схеми управління ризиками в системі організаційного ризик-менеджменту. У межах яких саме заходів найбільш повно може бути розкрита участь топ-менеджменту організації у забезпеченні виконання плану з управління ризиками.

4. Визначте рівні відповідальності суб'єктів ризик-менеджменту за виконання плану з управління ризиками. Ідентифікуйте основних суб'єктів ризик-менеджменту на рівні організації.

5. Дайте характеристику змісту комунікації та навчання як елементам процесу реалізації принципів ризик-менеджменту в організації.

6. Розкрийте сутність та зміст культури ризик-менеджменту (під час формулювання відповіді використовуйте практику формування культури ризик-менеджменту тієї організації, у справах якої ви обізнані).

1. Вітлінський В.В., Верчено П.І., Сігал А.В., Наконечний Я.С. Економічний ризик: ігрові моделі. Київ: КНЕУ, 2012, 446 с.

2. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.

3. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. 200 с.

4. Засоби діагностики результатів навчання

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Природа економічного ризику.
2. Поняття невизначеності. Зв'язок невизначеності та ризику.
3. Невизначеність та її види.
4. Аналіз чинників невизначеності.
5. Причини виникнення економічних ризиків.
6. Функції економічного ризику.
7. Поняття об'єкта, суб'єкта та джерела ризику.
8. Ризик як об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія.
9. Загальні засади класифікації ризиків.
10. Типи і види ризиків.
11. Класифікація ризиків, особливості виникнення і дії.
12. Поняття динамічного та статичного ризиків.
13. Теорія ігрової моделі.
14. Поняття конфліктної ситуації.
15. Характеристика економічного середовища у ролі одного з гравців в ігровій моделі ризикової ситуації.
16. Прийняття рішення в умовах ризику.
17. Критерії прийняття рішення в умовах ризику.
18. Критерії оптимальності.
19. Критерії гарантованого результату.
20. Критерій оптимізму. Критерій песимізму.
21. Критерій мінімаксного ризику Севіджа.
22. Критерій узагальненого песимізму-оптимізму Гурвіца.
23. Загальні підходи до якісної оцінки ступеня ризику.
24. Загальні підходи до кількісної оцінки ступеня ризику.
25. Сутність статистичного методу оцінки ступеня ризику.
26. Сутність методу аналогій.
27. Характеристика експертних методів оцінювання ризиків.
28. Сутність методу аналізу чутливості.
29. Оцінка ступеня ризику в абсолютному виразі.
30. Ризик як величина очікуваної невдачі.
31. Оцінка ступеня ризику у відносному виразі.
32. Ризик та нерівність Чебишева.
33. Поняття допустимого, критичного та катастрофічного ризиків.
34. Сутність операційного ризику і методи його зниження.
35. Сутність маркетингового ризику і методи його зниження.
36. Сутність ризику у ЗЕД і методи його зниження.
37. Сутність фінансового (кредитного) ризику і методи його зниження.

38. Сутність інвестиційного ризику і методи його зниження.
39. Сутність інноваційного ризику і методи його зниження.
40. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання.
41. Методологія управління ризиком.
42. Об'єкт і суб'єкт управління. Функції управління ризиком.
43. Принципи управління ризиками.
44. Формування стратегії управління ризиком.
45. Організація ризику-менеджменту на підприємстві.
46. Необхідність управління ризиком у спектрі економічних проблем.
47. Загальні підходи до процесу управління ризиком у менеджменті.
48. Методи управління ризиком: уникнення ризику, попередження (запобігання) виникнення ризику, прийняття ризику, зниження ступеня ризику.
49. Зовнішні способи зниження ризику: розподіл ризику, зовнішнє страхування.
50. Внутрішні способи зниження ризику: лімітування, диверсифікація, створення резервів і запасів, одержання додаткової інформації.

5. Оцінювання

Правила набору балів – протягом курсу студент може набрати 100 балів, з яких до 60 балів набирається за рахунок виконання самостійних завдань та виступів на заняттях, і до 40 балів – на підсумковому контролі. Студенти допускаються до підсумкового контролю за умов набору протягом семестру не менше 35 балів. Якщо студент набрав більше 90 балів, то за рішенням кафедри він може бути звільнений від заліку.

Теми	Максимальна оцінка на семінарському занятті для ДФН	Максимальна оцінка за СРС для ДФН	Максимальна оцінка на семінарському занятті для ЗФН	Максимальна оцінка за СРС для ЗФН
1	2	5	10	5
2	3	5		5
3	3	5		5
4	3	5		5
5	2	5	10	5
6	3	5		5
7	2	5		5
8	2	5		5
Підсумок	20	40	20	40
Залік	40		40	

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
82-89	добре	B	вище середнього рівня
75-81		C	загалом хороша робота
67-74		D	непогано
60-66	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Політика курсу

1. Завдання на самостійну роботу студентів, як індивідуальні, так і загальні, мають бути здані у вказаний час: на відповідному семінарському занятті чи у зазначений термін в Гугл-класі «Ризик-менеджмент». В разі несвоєчасного виконання завдання на автора (групу авторів) накладається штраф балів залежно від строку запізнення.
2. Під час дискусії та під час представлення групових робіт участь у ній обов'язкова для всіх членів групи. Необхідно вміти не лише виконати поставлене завдання, а й обґрунтувати його, пояснити особливості та висновки. Окрім того, участь у дискусії беруть як викладач, так і інші студенти академічної групи.
3. Самостійна домашня робота є обов'язковою для всіх студентів. Студенти виконують її в об'ємі, необхідному для набрання достатньої кількості балів.
4. Студентам рекомендується вести зошит з підготовки до занять, у який заносяться основні позиції лекційного заняття та представлено конспекти рекомендованих першоджерел з тем, питань, що виносяться на семінарські заняття. Представлений у зошиті матеріал має бути чітко структурований відповідно до питань, які розглядаються на семінарі.
5. Поведінка на заняттях регламентується загальними правилами поведінки в учбових закладах та соціальними нормами взаємодії (не дозволяється застосовувати нецензурну лексику, перебивати викладача та одногрупників, самостійно без дозволу пересуватися по аудиторії, розмовляти під час занять по мобільному телефону або спілкуватися в соцмережах).
6. Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри економіки та підприємництва,

який безпосередньо проводить заняття, або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою: dekanat@kibit.edu.ua